

реформирования уголовного права и законодательства не только Великобритании, но и стран с иной правовой системой. Во-первых, по мнению Уильямса, закон должен быть чётким, последовательным и доступным. Так как в первую очередь он написан для народа, который в большей степени не смыслит в юриспруденции. Во-вторых – закон должен быть гуманным. Уильямс рассматривает наказание как зло, которое следует избегать, если веских причин к его применению нет. Профессор был убеждённым утилитаристом. Под «вескими причинами» применения уголовного наказания он понимал именно социальную необходимость, благополучие общества, а не религиозные идеи и понятия о каре.

Его утилитаристские взгляды легли в основу его реформаторской деятельности. С участием Уильямса были разработаны и приняты ряд законопроектів и идей уголовно-правового характера, декриминализованы самоубийства. Он умел владеть аудиторией и увлекать слушателя. В компании по либерализации закона об абортів Уильямс занял ведущую позицию. Он также принимал активное участие в компании по легализации добровольной эвтаназии, которая в значительной степени удалась. Уильямс был одним из первых, кто привлёк внимание общественности к проблемам детей, которые появляются при даче ими показаний по так называемым «половым преступлениям».

Одним из триумфов профессора Гленвилля Уильямса можно по праву считать издание научной статьи, которая смогла убедить Палату лордов в необходимости внесения изменений в действующее уголовное законодательство Великобритании. Идея заключалась в том, что человек может быть признан виновным не только за совершенное им деяние, оконченное преступление, но и за попытку совершения такого преступного деяния. Таким образом в науке уголовного права того времени, в учении о преступлении появился порядок назначения наказаний за совершение преступления на разных стадиях.

Гленвилль Уильямс внёс весомый вклад в развитие юриспруденции. Он был уважаемым профессором, обладателем большого количества национальных и международных наград.

Галушко Б. С.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
аспирант кафедры уголовного права*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ ЧЕЗАРЕ ЛОМБРОЗО

Ломброзо Чезаре – італійський судовий психіатр і криміналіст, професор. Закінчив у 1858 році Падуанський університет, навчався також у Віденському і Паризькому університетах. З 1862-1876 рр. – професор психіатрії Павійського університету. З 1896 року – професор судової медицини і психіатрії у Туринському університеті. Ломброзо являється за-

сновником антропологічної школи кримінального права. Філософською основою антропологічної школи була ідея біологізації суспільних явищ, у тому числі злочинності. З огляду на це основне завдання кримінального права антропологі вбачали у вивченні не злочину, а особи злочинця. На підставі цього було створено вчення про природженого злочинця та його типи. Злочинність визнавалася біологічним явищем, тому з нею слід боротися шляхом не покарання, а застосування жорстоких заходів репресії, превентивних заходів безпеки. Звідси – відмова від демократичних інститутів цивілізованого кримінального права, відстоювання реакційних заходів боротьби зі злочинністю.

Інтерес до вивчення злочинців виник у Ломброзо, коли він займався психіатрією. Ломброзо уславився після виходу в світ 1875 року написаної ним у стилі памфлету невеликої праці під назвою «Злочинна людина» у її стосунку з антропологією, юриспруденцією та психіатрією, в якій викладалися основи нового напрямку кримінології та кримінального права: а) злочин – таке саме явище, «як зачаття, народження, смерть, психічні хвороби»; б) причини злочинів закладено в самій біологічній природі людини; в) головне місце має посідати не діяння, а діяч – злочинець, його потрібно вивчати, застосовуючи відповідні методи виміру.

Тривалий час, до виникнення теорії Ломброзо, панувала думка, що злочини, як і душевні хвороби, є виключно породженням самодостатньої «злої волі» людини. Тому єдиним засобом для виправлення злочинців і лікування душевнохворих визнавався вплив на їх волю за допомогою покарання. Але на той час, коли Ломброзо зайнявся психіатрією, у ній уже утвердилася прогресивна ідея, що душевні хвороби – не породження «злої волі» пацієнтів, а результат дії психофізіологічних факторів. Перебуваючи під впливом цієї ідеї, Ломброзо екстраполював її і на злочинців, які уподібнювалися ним до душевнохворих.

До вивчення злочинців він один з перших застосував антропометричний метод. Поставивши собі за мету висунути на перший план вивчення «злочинця», а не «злочину», на якому, на думку Ломброзо, виключно зосереджувалося пануюче до нього, так званий класичний напрям науки кримінального права, він піддавав дослідженню різні фізичні та психічні явища у великій кількості осіб злочинного населення і цим шляхом з'ясував природу злочинної людини, як особливого різновиду. Дослідження патологічної анатомії, фізіології та психології злочинців дали йому ряд ознак, що відрізняють, на його думку, природженого злочинця від нормальної людини. На підставі цього Ломброзо розробив теорію «природженого злочинця», в якій заперечувалося, що злочин є виявом власної волі злочинця, і стверджувалося, що злочин має розглядатись як результат дії певних психофізіологічних (антропологічних) факторів, властивих злочинцям від народження. Для виявлення ознак (т.з. антропологічних стигматів), що

свідчили б про психофізіологічну схильність особи до злочину, Ломброзо застосував метод антропологічних вимірювань. Він намагався визначити психофізіологічні стигмати, за допомогою яких можна було б встановити «діагноз» щодо належності тієї чи іншої людини до злочинного типу. Оскільки злочин вчиняється не з власної волі злочинців, а в результаті природжених властивостей їх організму, то, на думку Ломброзо, суд як інститут, що встановлює винність особи у вчиненні злочину і призначає за нього покарання, втрачає своє значення. Місце суду має зайняти антропологічна експертиза, яка діагностує за певними стигматами належність тієї чи іншої людини до злочинного типу і на підставі цього вирішує питання про виключення тим чи іншим способом такої людини із суспільного життя заради безпеки інших.

Розглядаючи кримінальне право, як галузі фізіології та патології, Ломброзо переносить кримінальне законодавство з області моральних наук в область соціології, зближуючи його, разом з тим, з науками природними. Генезис злочинності приводить його до висновку, що повинна існувати аналогія між каральною діяльністю держави, охороняти соціальне життя, і тими реакціями, які виявляють як тварини, так і рослини на випробувані ними зовнішні впливи. Оперуючи з поняттям злочину не як з поняттям юридичним, умовним, мінливим у часі і місці, а як з поняттям, що належить до незмінного явища природи, пояснюючи злочин злочинцем і не відокремлюючи юридичну та антропологічну точку зору на нього. Ломброзо допустив методологічну помилку, що мала фатальне значення для його праць. На брюссельському міжнародному кримінально-антропологічному конгресі з особою яскравістю з'ясувалася неспроможність поняття злочинної людини, як особливого типу, так само як і всіх тих приватних положень, які з цього поняття виводить Ломброзо. Він зустрів рішучих противників насамперед з боку криміналістів, повсталих проти спроби знищення основ існуючого кримінального правосуддя. Незалежно від криміналістів, Ломброзо знайшов собі небезпечних противників і серед антропологів, які доводили, що кримінальне право – наука соціальна та прикладна і що ні по предмету своєму, ні по методу дослідження вона не може бути зближена з антропологією.

Незважаючи на методологічну помилковість основного постулату теорії Ломброзо, його заслугою є те, що він відкрив нові горизонти в кримінології. Крім того, антропологічні дослідження Ломброзо лягли в основу створеного ним оригінального детектора брехні, який він назвав сфінгометром. Вони також сприяли розробці антропометричного методу ідентифікації злочинців у криміналістиці. Ломброзо вважають засновником т.з. антропологічної школи кримінального права.